

Márton Gábor (Marci bácsi)

(1924-2010)

Marci bácsi Endrőd külterületén, a Simai zug „Zseber” nevű részén, a Simai Holt Körös-ág közelében épült tanyaépületben született 1924. december 6-án. A zord téli időjárás miatt szülei csak december 11-én tudták szekérral bevinni Endrődre, a plébániára, így ez a nap került bejegyzésre születési dátumként.

Nagyapám, Martinek Miklós Erdélyben, Petrozsényban lakott, 1910 körül nősült meg először. 1918-ban felesége és egy kicsi gyermeke spanyol náthában meghalt. Öt árvát hagyott maga után az első feleség. Az ötgyerekes özvegyember újra nősült, egy endrődi barátja (ha jól tudom, Szurovecz Imrének hívták, aki Petrozsényban a vasútnál együtt dolgozott vele) „közvetítésével” egy endrődi lányt, Tímár Terézt vette feleségül másodszorra, aki hiába várta haza gyűrűs vőlegényét a háborúból. Endrődre jött, és itt éltek egyszerű életüket. Hat közös gyerekük született még a „meglévő” öt mellé.

A tizenegy gyerek nevelése ebben a nehéz történelmi és gazdasági korszakban bizony nem tette lehetővé, hogy gond nélküli gyermekkoruk legyen. A tanyáról a család hamarosan beköltözött a faluba, Endrődre. A Selyem utcában sikerült egy egyszerű falusi épületet megvásárolniuk.

A család igen szűken élt, különösen akkor vált még nehezebbé az életük, amikor a családfenntartó apa meghalt, és a törekeny termetű Teréz asszonyra maradt a gyerekek ellátásának, felnevelésének gondja.

A kisebbek az apa munkaadójának, a MÁV - nak a szegedi árvaházába kerültek, ahol gondos nevelésben volt részük.

A kis Márton Gábor, akit már akkoriban is mindenki Marcinak nevezett, jó tanuló, sőt kiváló előmenetelű diák lett az árvaház szegedi iskolájában. Meghatározó élménye volt ebben az időszakban az, amikor a diákok egyik délutáni közös sétája során a szegedi Tisza-parton először meglátta – és később is még többször is látta – a nemzet akkor már megrendült egészségű és megtört lelkű nagy költőjét, Juhász Gyulát magányosan üldögélni és sétálni.

Így találkozott a kisdíák az élő legendával, akiről a tanárai meséltek neki, mikor arra kérte őket.

A tanárai elbeszélései és az irodalom szeretete olyan nagy hatást tettek rá, hogy ez az élmény egész életére meghatározó lett: beleszeretett az irodalomba,

különösen a verseket szerette, főleg Juhász Gyula versei és mellette még Ady költeményei voltak a kedvencei.

Ő maga is megpróbálkozott az írással. Első versei Szegeden a MÁV-intézet diáklapjában jelentek meg, és később kisebb-nagyobb megszakításokkal folyamatosan írt. Írt a diákéletről, később írt a munkájáról, írt az iskolákról, írt a tanyavilág embereiről, írt a pedagógusi munkáról, merthogy felnőve a tanítói hivatást választotta. Iskoláit Szegeden, majd az akkor újra Magyarországhoz tartozó Újvidéken és –rövid idejű kitérővel- Kaposváron végezte.

1944 karácsonyán Szegedről jött haza vonattal. Mikor a gyomai vasúti hídhöz értek, orosz katonák állították meg a vonatot. Ingre-glóriára levetkőztették az utasokat, de épségben elengedték őket. Így szenteste egy szál ingben, mezítláb érkezett meg özvegy édesanyjához, aki először megijedt tőle, azt gondolta, hogy rémeket lát.

Tanítói pályáját helyettes tanítóként kezdte 1944-ben, mindjárt a szülőfalujában, méghozzá a tanyavilágban, Csejtpusztán, ahol öt évig ott is ragadt az őt szerető nép körében.

Pedagógusi pályafutása alatt végig Endrődön, ill. az Endrőd környéki tanyavilágban maradt. Itt igyekezett az új nemzedékek tudását megalapozni.

1946-tól már véglegesítették állásában, mert -sajnos -sok tanító soha nem jött meg a háborúból, szükség volt a fiatal, lelkes pedagógusokra. Így történt, hogy Marci bácsi fiatal tanítóként a pályáját a háborútól megrokkant ország felnövő új generációjának tanításával kezdhette, kezdte meg, és folytatta is, míg ereje engedte.

Véglegesített tanítói állásban tehát 1946-ban Csejten kezdett dolgozni. Endrődön lakott, Csejten tanított, a kilenc kilométert az első két évben futva tette meg, kora reggel oda, délután vissza. Két év múlva már kapott a községtől egy biciklit, amivel a dolog leegyszerűsödött, persze csak száraz időben, mert sáros földúton-ugye- nem lehet biciklizni. Ilyenkor a kövesút mellett, a Simai halomnál, Rófuszéknál letette a biciklit, onnan pedig az apostolok lován tette meg a maradék három kilométert az iskoláig.

Begyűjtött a vaskályhába, mert ő volt egy személyben az iskolaszolga is, és várta a gyerekeket. Ma már el sem tudjuk képzelni, hogy ezt valaki így megcsinálná.

Mikor a csejti és a varjasi iskolát bezárták, a gyerekek Nagylaposra kellett, hogy járjanak iskolába, nem ritkán négy-öt kilométerről, ebben az időben Nagylaposon is száz feletti volt az iskola tanulóinak létszáma.

A legtöbb időt itt, Nagylaposon töltötte el, ahol már felesége, Jolika néni is csatlakozott hozzá, nem csak az életben, hanem a tanítói munkában is.

Megélt élete, amelyet nyugodtan nevezhetünk teljes életnek, lehetővé tette, hogy három generációnak is megtaníthassa, hogy miért is kell büszkének lennünk arra, hogy magyarok vagyunk, hogy e kis nép nem hátrébbvaló egyik más nemzetnél sem.

Messzi földeket bejárt, de mindig boldog volt, ha az endrődi templom tornyát hazatérve újra meglátta.

Szeretett tanítani, szerette a sportot, amelynek fiatalkorában futballistaként aktív részese volt. Később szervezője, lelke, motorja volt a fiatalok versenyszerű és nem versenyszerű sportolásának, elsősorban az iskolai kereteken belül, de sportköri elnökként is évekig dolgozott társadalmi munkában.

Szabadidejében írt. Írásai egy része néprajzi, szociológiai témákat érintett, az egyszerű emberek életéről és az endrődi emberekről írt, de emellett papírra rögzítette tanítói élményeit, tapasztalatait is. Emellett színdarabok, mesejátékok megírására is talált időt, amelyeknek előadásait is megszervezte.

Ezek a színielőadások az endrődi külterületi, tanyai élet kedves színfoltjai voltak, az iskolákban zajlottak le, az azokon részt vevők a mai napig jó szívvel emlékeznek ezekre az eseményekre.

Az élete során összegyűjtött anyagok, feljegyzések alapján idősebb korában több könyvet is írt, amelyek alapvető forrásai az endrődi nép élete iránt érdeklődőknek, egyetemi, főiskolai szakdolgozatokat készítő fiatalok kifogyhatatlan forrásanyagot találhatnak feljegyzéseiben, könyveiben.

Több könyvet sikerült megszerkesztetnie, kinyomtattatnia. Ebben mindig segítséget kapott szeretett falujától, ismerőseitől, és nem utolsó sorban volt diákjaitól.

Leginkább összegyűjtött versei kiadásának örült.

Sajnos nem tudta minden könyvét sajtó alá rendezni, mert közbeszólt a sors. Tudjuk, hogy még mindig vannak az íróasztalában kiadásra vagy szerkesztésre váró feljegyzések, írások, sőt még újabb terveket szőtt, de ezeket a terveket újabb könyvek írására már nem tudta megvalósítani, 2010. január 7-én kihullott a kezéből a toll.